ומקיפין ויורדין דרך שמאל חוץ מן העולה לג' אלו שהיו עולין [א] ויורדין על העקב:

גמ' מנא ה"מ א"ר יהושע [ב] אמר קרא [1] לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא חטאת קרויה מנחה ומנחה קרויה חטאת [ג] מה חטאת טעונה צפון אף מנחה טעונה צפון ומה מנחה בקרן מערבית דרומית אף חטאת בקרן מערבית דרומית ומנחה גופה מנלן [א] דתניא [2] לפני ה' יכול במערב ת"ל [2] אל פני המזבח אי אל פני המזבח יכול בדרום ת"ל לפני ה' הא כיצד [א] מגישה בקרן מערבית דרומית כנגד חודה של קרן ודיו ר"א אומר יכול יגישנה למערבה של קרן או [ד] לדרומה של קרן אמרת [ג] כל מקום שאתה מוצא שני מקראות אחד מקיים עצמו ומקיים חבירו ואחד מקיים עצמו ומבטל חבירו מניחין זה שמקיים עצמו ומבטל חבירו ותופשין את שמקיים עצמו ומקיים חבירו כשאתה אומר (א) אל פני ה' במערב היכן קיימת [ה] אל פני המזבח וכשאתה אומר אל פני המזבח בדרום קיימת לפני ה' בדרום [ו] היכן קיימת אמר רב אשי קסבר האי תנא [ד] כוליה מזבח בצפון קאי: בכל מקום היתה כשירה [וכו']: מאי קאמר אמר רב אשי ה"ק בכל מקום היתה כשירה למליקתה אלא זה היה מקומה להזאתה תנינא להא דת"ר [ה] מלקה [ז] בכל מקום במזבח כשירה [ג] היזה דמה בכל מקום [ח] כשירה היזה [ט] ולא מיצה כשירה [ו] ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש מאי קאמר ה"ק מלקה [י] בכל מקום במזבח כשירה מיצה דמה בכ"מ במזבח כשירה

ומקיפין דרך שמאל. מקיפים את המזבח בשביל צורכי עבודה או [ו] למתן דמי חטאת או סידור המערכה או היפוך איברים בצינורא ויורדין במערבו של כבש שהוא שמאל לעולים במזבח בעלייתן: **לג' דברים אלו.** הנעשים בקרן מערבית דרומית נסכים ועולת העוף כשהוא עולה למזבח פונה [יא] לשמאל באותה הקרן וכשגמר חוזר על העקב דרך עלייתו ובגמ' [סד.] פריך הא בעינן דרך ימין. ולג' דברים הנעשים בה למטן אינו עולה ואינו מקיף אלא עומד על הרצפה בקרקע: **גמ' מנא הני מילי.** דחטאת העוף בקרן מערבית דרומית: **לא ישים עליה וגו'.** במנחת חוטא כתיב הבאה תחת חטאת העוף בדלי דלות וקרייה רחמנא חטאת ואשמעינן [יב] נמי שהחטאת קרויה מנחה דהכי משמע נמי כי החטאת נהפכה להיות מנחה: **מה חטאת טעונה צפון.** יודע אני שגירסא זו שיבוש שהרי לא חטאת העוף ולא מנחה טעון צפון. וא"ת מנחת חוטא חלוקה מן השאר ולחטאת בהמה מקיש לה הוה ליה למיתני במתניתין דקתני לעיל המנחות נקמצות בכל מקום בעזרה חוץ ממנחת חוטא ועוד היאך אפשר [יג] חטאת העוף שבאת [יד] תחת חטאת בהמה אינה טעונה צפון שהרי נעשית בקרן מערבית דרומית ובמנחה הבאה תחת חטאת העוף תטעון צפון וגירסא אחרינא גרסי' בה ואיני יודע אמיתה. ונראה בעיני [טו] מה חטאת פסולה שלא לשמה אף מנחה פסולה שלא לשמה וה"נ ילפינן לה בפ"ק דמנחות (דף ד.): **ומה מנחה.** טעונה הגשה בקרן מערבית דרומית אף חטאת העוף עבודתה בקרן מערבית דרומית והזאת דמה היא עיקר עבודתה: **לפני ה'.** הקרב אותה בני אהרן לפני ה' היינו שמגיעה למזבח: **אל פני המזבח.** לרוח ששם הכבש: **ודיו.** במסכת סוטה בפ"ב מפרש [טז] מאי דיו וקאמר שאינו צריך להגיע [יז] גופה למזבח אלא הכלי: **רבי אליעזר אומר.** מאחר שפרט לך הכתוב בהגשתה שתי רוחות יכול לאיזה מהן שירצה. ה"ג יכול יגישנה למערבה או לדרומה של קרן: **כוליה מזבח בצפון קאי.** נמצא דרומו של מזבח כולה לנגד הפתח וקריינן נמי בכלא דרומו לפני ה': **בכל מקום היתה כשירה למליקתה.** בין למעלה בין למטה דכי ילפינן למטה כחטאת העוף בהזאה הוא דילפינן לקמן בשמעתין [סד:] והזה מדם החטאת על קיר ואמר מר זה קיר התחתון וקרן מערבית דרומית נמי בהזאה הוא דילפינן דהא [יח] מהגשה דמנחה יליף והגשתה

ויורדין על העקב. לאו משום שלא ירצה בהילוך במנס דאם כן כשהיה בקרן דרומית מזרחית נמי אלא היינו טעמא דהכא חזרתו על העקב הויא לה דרך ימין:

מנחה קרויה חטאת וחטאת קרויה מנחה. תימה דהוה לן למימר מנחה קרויה חטאת ואין חטאת קרויה מנחה כדאמרינן פ"ק (לעיל ז:) תודה קרויה שלמים ואין שלמים קרויין תודה ובמנחות פרק התודה (דף פ:) לחם איקרי תודה תודה לא איקרי לחם וי"ל [יט] דודאי לא מיקרי שם אחד לענין לשמה דפ"ק ולענין ניתותרו המעות דפרק התודה אבל הכא דמהיקשא קדריש דמנחה וחטאת איתקוש ודאי [כ] להדדי איכא לאקושינהו שפיר: **מה** חטאת טעונה צפון. פירש בקונטרס דגירסא זו משובשת היא שהרי לא חטאת העוף טעונה צפון כדאמר ולא בן עוף בצפון ולא מנחה טעונה צפון וא"ת מנחת חטאת [כא] חלוקה משאר מנחות ולחטאת בהמה מקיש לה הוה ליה למיתני במתניתין לעיל דקתני כל המנחות נקמצות בכל מקום בעזרה חוץ ממנחת חוטא [כב] ועוד אפשר [כג] חטאת העוף הבאה בדלות תחת חטאת בהמה אינה טעונה צפון שהרי נעשית בקרן מערבית דרומית ומנחה הבאה תחת חטאת העוף תטען צפון וגירסא אחרינא גרסינן בה ואיני יודע אמיתה ונראה בעיני מה חטאת פסולה שלא לשמה אף מנחה פסולה שלא לשמה וה"נ ילפינן לה בפ"ק [דמנחות] ע"כ לשון הקונטרס וקשה לפירושו [כד] דודאי מעיקרא אמרי' בפ"ק דמנחות (דף ד.) בשלמא מנחת חוטא חטאת קרייה רחמנא אבל מנחת קנאות מנלן אבל במסקנא אמרינן אלא מנחת חוטא ומנחת קנאות דפסולות שלא לשמן מנלן חטאת טעמא מאי דכתיב בה היא ה"נ הא כתיב בה היא [כה] ועוד קשה לגירסת הספרים דבפרק איזהו מקומן (לעיל מט:) מוכח דחטאת הטעונה צפון כעולה הוי היקש אם כן היכי אתיא מנחה והדר ילפינן מחטאת והוי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש ועוד כמו שהקשה בקונטרס דאמירא לא הויא מנחה מחטאת העוף דאתיא במקומה ואינה טעונה צפון מיהו י"ל הרי בתורת כהנים [כו] ילפינן דחטאת העוף פסולה שלא לשמה מן הפסוק ולא ילפינן ממנחת חוטא דמפיק פסול מקרא אחרינא ויש לדחות מיהו אמת דמנחה לא בעיא צפון אלא [כז] הגשה בקרן מערבית דרומית כדבסמוך (ואי) והקמיצה אינה טעונה צפון אפי' מנחת חוטא נמי כדמוכח בתוספתא דמנחות פ"ק אומר בשמיטה טעונה צפון מה שאין כן בקמיצה וכי תימא היינו במנחת נדבה אבל במנחת חוטא טעונה צפון מכל מקום אינו אומר בשמיטה [כח] לגמרי שהרי בשמיטה נמי ליתא בצפון בקלים [כט] מיהו י"ל דכללא בקדשי קדשים הוי דומיא דמנחה והוו דוחק ועוד דתני בסיפא חומר בקמיצה במליקה שהקמיצה דוחה שבת וטומאה וליתני שהקמיצה טעונה צפון ולא מליקה אף על גב דיש קמיצה דלא בעיא צפון כגון מנחת נדבה כמו כן אינה דוחה שבת מיהו נ"ל לדחות דה"נ לא איירי במנחת חוטא דהא אינה דוחה שבת אלא איירי במנחת העומר ומנחת תמיד שהן בציבור והן ודאי לא בעו צפון אבל מנחת חוטא בעי' [ל] צפון דאיתקש לחטאת בהמה שבאה חליפתה בעשירות. ברו"ך: והרב רבי חיים גרים מה חטאת העוף טעונה יסוד דכתיב והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח אף מנחה טעונה הגשה כנגד היסוד [לא] והכי מוכח פרק כל המנחות באות מצה (מנחות דף סא.) [גבי] ואלו טעונות תנופה לוג שמן של מצורע ואשמו [דאמרינן התם] לפני ה' במזרח והאמרת לפני ה' במערב פירוש בהך שמעתין [לב] ומשני ה"מ מנחה דאיקרי חטאת וחטאת טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד אבל הכא לפני ה' קרינא ביה והשתא כולה בדרום ליכא למימר משום יסוד וכולה במערב נמי לא משום דכתיב (ויקרא ו) אל פני המזבח דהיינו דרום מכל מקום איצטריך לפני ה' דלא תימא אל פני המזבח גזירת הכתוב הוא אף על גב דלית ליה יסוד וברים פירקין [ז] פירשתי מה שהקשה דגבי גחלים דיום הכיפורים קרי לפני ה' במערב דוקא וא"ת ושאר מנחות מנלן וכי תימא מדאיתקוש כל המנחות לחטאת ואשם בפרשת צו וילפינן משירי הדם שטעונין יסוד אם כן מנחת חוטא תיפוק [לג] לי מהתם ועוד מנלן דמקשינן לשירים לקשינהו לתחילת דמים ולא [לד] בעי יסוד כחטאת ויש לומר דכתיב לפני ה' במנחת חוטא ובכל המנחות נמי כתיב לפני ה' כי היכי דהאי לפני ה' כנגד היסוד [האי נמי כנגד היסוד] ולא ג"ש ממש [היא] דדבר הלמד בהיקש מבעיא לן אי חוזר ומלמד בג"ש אי לא אלא גלוי מילתא בעלמא הוא ° ור"ת [לה] גרים מה חטאת טעונה ימין אף מנחה כן והיינו דלא כר"ש דאמר לעיל (דף כד.) בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל אי נמי אפילו כרבי שמעון וכגון שבא לעובדה ביד דאמר עובדה בימין כחטאת: הגה"ה:

אף חטאת בקרן מערבית דרומית. תימה דלא ילפינן מינה מליקה ושמא לא ילפינן אלא מידי דאשכחן במנחה: הגה"ה: [לו] וכן פירש בקונטרס בסמוך: **בדרום** קיימת כולה [לז]. על כרחך רבי אליעזר אית ליה הכיא [לח] דמה חטאת טעונה יסוד דאי לאו הכי מנא ליה [לט] דאמר מערבית ותימה אם כן לפני ה' למה לי לדרומית נפקא לן מאל פני המזבח מדבעיא יסוד:

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ג מהל' מעה"ק הלכה יג:
ב מיי' פ"ו שם הלכה ט:
לג ג מיי' פ"ו שם הלכה ט:
ד מיי' שם ועיי"ש בלח"מ:

מוסף רש"י

ומקיפין ויורדין דרך שמאל. כשהוא בא לירד אינו חוזר על עקביו אלא מקיף סביב למזבח עד שמגיע לכבש ויורד במערבו של כבש שהיא לשמאלו בעלייתו, ואלו דאין חוזרין על העקב, דאי"כ נמצא מהלך לצד שמאלו, שהרי פניו למזבח ואינו מחזיר לו עורף ורחמנא אמר כל פינות שאתה פונה לא יהא אלא דרך ימין (סו:): חוץ מן העולה לג' אלו. הנעשין בקרן מערבית דרומית, שפונים דרך שמאל, כשהן כולם המזבח פונין לקרן מערבית דרומית שהיא לשמאלו ואין פונין לימין שיהו פונין סביב עד שיגיעו לקרן מערבית דרומית (סוכה מח:) לפני ה' יכול במערב. בקיר מערבי של מזבח דהיינו לפני ה' כנגד פתח ההיכל. [illegible]

שיטה מקובצת

[illegible]

מסורת הש"ס

א) סוטה יד: מנחות יט: פט. ת"כ צו פרשה ב ה"ד וה"ה, ירושלמי בכורים פ"ג ה"ד, וע' ספרי נשא יז. ב) סוטה יג: מנחות יט:. ג) לעיל נג. נח. סוטה יד:. ד) [לקמן פ: ס.] מנחות ג:. ה) ויקרא חובה פי"א ה"ג. ו) [דף נח. ד"ה מסיק], ז) עי' רש"ק:

תורה אור השלם

1. ואם לא תשיג ידו לשתי תרים או לשני בני יונה והביא את קרבנו אשר חטא עשירת האפה סלת לחטאת לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה כי חטאת הוא: ויקרא ה, יא

2. וזאת תורת המנחה הקרב אתה בני אהרן לפני יהוה אל פני המזבח: ויקרא ו, ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' כשאתה אומר לפני ה' כצ"ל ותיבת אל נמחק:

גליון הש"ס

[illegible]

שינויי נוסחאות

[illegible]

[illegible]